

СТАНОВИЩЕ

за работата на доц. д.ф.н. Благовест Сотиров Моллов

участник в конкурса за професор

по професионално направление 3.3. политически науки (Европеистика –

Странознание на Великобритания на английски език)

за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски”

от проф. д.ф.н. Александър Кънев

Конкурсът за професор по 3.3. политически науки (Европеистика – Странознание на Великобритания на английски език) е обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в бр. 33 на „Държавен вестник” от 17.04.2018 със срок от два месеца от публикуването на съобщението. Единствен кандидат по този конкурс е доц. д.ф.н. Благовест Сотиров Моллов, преподавател към катедра „Европеистика” към Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Кандидатът е представил за участие в конкурса хабилитационен труд четири монографични изследвания на английски език (*The New British Intellectual History; The Histor(iographical) Turn of Analytic Philosophy; Semanticizing. Studies in Analytic Meta-metaphysics; Notes on R. G. Collingwood's 'Re-enactment' Analogy*), както и четири статии.

Благовест Сотиров Моллов е роден на 13.04.1970 г. През 1989 г. завършва Английска езикова гимназия „Гео Милев” в гр. Русе. Следва английска филология в СУ „Св. Климент Охридски” и се дипломира като магистър с работа на тема „Пиърс Плаумън: възможности и начини за разширяване на нравствения опит чрез литературата”. Успоредно следва и философия в СУ „Св. Климент Охридски”, като защитава магистърска работа върху метафизиката на познанието на Т. Х. Грийн и възникването на Британския идеализъм. През 1998 г. е зачислен на свободна докторантура към катедра „История на философията”, Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, а 2002 г. печели конкурс за асистент в катедра „Европеистика” към същия факултет. През 2006 г. защитава успешно докторска дисертация на тема „*Метафизика на познанието* на Томас Хил Грийн и възникването на Британския идеализъм: трансценденталните

аргументи в пост-кантианска употреба”, а през 2013 г. се хабилитира успешно с философско изследване върху британската историография. Следващата година доц. Моллов става доктор на философските науки с дисертация на тема: „Формални подходи към алетичната модалност: въведение и история”. Специализирал е в университетите в Лийдс и Оксфорд.

Доц. Моллов е автор на десетина монографии върху англо-саксонската мисловна традиция, което го прави може би най-продуктивният и изследовател у нас. Повечето от тях избягват добре утъпканите пътища на рефлексия и тематизират въпроси, върху които липсва достатъчно литература не само в страната, но и в чужбина. Аз ще се спра основно на две от тези монографии: „Semanticizing. Studies in Analytic Meta-metaphysics” и “The Histor(iograph)ical Turn of Analytic Philosophy”. Те са тъкмо сред тези, които дискутират въпроси, по които има малко изследвания дори и в световен мащаб, като по темата за историческия обрат в аналитичната философия книгата на Благовест Моллов е първото монмографично изследване изобщо. Преди да пристъпя към кратки коментари за всяка от тези монографии, бих искал да изразя някои по-обща наблюдения. На първо място представените работи, както и останалите трудове на доц. Моллов, свидетелстват за значителна ерудиция и професионализъм при разработката на съответните теми. Обхваната е огромна литература, като значителна част от нея е съвсем нова – от последното десетилетие. На второ място, подходът е аналитичен и критичен. Моллов не се задоволява с коректна реконструкция на дискутираните възгледи, а внимателно и проницателно анализира основанията за тях, техните достойнства и слабости. Така той не просто представя различните аспекти на дебатите върху разглежданите въпроси, а се включва със собствен глас в тях.

Първата монография, която ще коментирам, е тази за метаметафизиката. В средата на миналия век метафизиката изглежда мъртва. Най-влиятелните философи – както в аналитичната, така и в континенталната философия – категорично я отхвърлят. Работите на Витгенщайн, Карнап, Хайдегер, Дерида са кулминация на двестагодишна традиция на все по-радикална критика на традиционната философия, като всичко в последната,

което изглежда догматично, проблематично и остаряло, се свързва с метафизиката. Ала постепенно, за няколко десетилетия, отношението на аналитичните философи към метафизичните изследвания се променя радикално. Дейвид Люис, смятан за най-значимия аналитичен метафизик, е сред най-цитираните мислители в Станфордската енциклопедия по философия – наред с Платон, Аристотел и Кант и далеч преди Витгенщайн, Карнап и Хайдегер. Обратът към метафизиката е факт. Но въпросът за предмета, методите и възможностите на метафизиката остава открит и е предмет на все по-разгорещени дискусии. Полето на тези дискусии се нарича метаметафизика и то е сред най-интензивно развиващите се поддисциплини на съвременната аналитична философия. Вече има много статии върху отделни метаметафизични въпроси, но по-мощни изследвания все още са рядкост. Такова изследване, както вече споменах, е книгата на Благовест Моллов. Тя се състои от пет глави. Първите две глави ни запознават с обрата към метафизиката в аналитичен контекст, като критично са разглеждани различни перспективи към него. Справедливо се посочва, че традицията на аналитично философстване не е изначално анти-метафизична по дух. Дори напротив, нейни основатели като Мур и Ръсел реагират срещу определено разбиране за метафизиката, идващо от традицията на немския идеализъм, а не срещу метафизиката изобщо. Моллов критично дискутира и някои твърде тесни и исторически неадекватни представи за аналитичната философия.

Третата глава, посветена на въпроса за отношението между (мета-)метафизика и (мета-)методология е централна за изследването. Тезата, която Б. Моллов аргументира, е, че няма мета-метафизични и мета-методологични допускания, които са напълно свободни от метафизика и като такива могат да играят ролята на неутрален арбитър в метафизичните спорове. Мета-метафизиката (заедно с мета-методологията) е част от метафизиката, а не независимо поле на философстване. Същото важи и за отделните формални логически системи и тяхното изследване в мета-логиката. Никоя форма и поле на изследване и никоя методология не могат да бъдат собствено ‘мета’ спрямо метафизиката, доколкото последната тематизира пределни основания. Въз основа на това Б. Моллов се отнася критично към всички опити да се очертае

предмета и метода на метафизиката по начин, който изключва алтернативи и ни затваря към други възможности:

„...it is this unique methodological and doctrinal freedom that has substantiated metaphysics' claim to be the “Queen of sciences” and that ought to be preserved so that it can not only reign but rule.” (p. 113)

“...the science-inspired obsession with methodology can and should be (...) resisted in metaphysics. We ought to stop searching for methodological solutions to metaphysical problems, because none are to be found. To paraphrase Kripke: there can be no methodological substitutes for metaphysics, any more than there can be mathematical (or meta-metaphysical) ones. (p. 116)

В четвърта глава се анализират предпоставките и перспективите на проекта за натурализиране на метафизиката, развит в работи на Лейдиман и Рос. Основа на проекта е натуралисткото убеждение, че метафизиката не може да се развива продуктивно с априорни методи и има бъдеще само ако се основе на естествознанието и най-вече на физиката като най-фундаментална дисциплина. Лейдиман и Рос си дават сметка за част от огромните предизвикателства, с които се сблъсква идеята за фундиране на метафизиката във физиката. Първо, следва да се аргументира, че физиката до голяма степен ни разкрива реалността такава, каквато е независимо от нашите теории. Традиционните форми на научен и метафизически реализъм са недостатъчно продуктивни, затова те се заемат да разработят нова форма на реализъм, наречена от тях онтичен структурен реализъм. Идеята е, че структурите са по-фундаментални от обектите, ако за обекти изобщо има място на най-фундаменталното равнище на реалността. Второ, следва да се покаже как е възможно да се извличат метафизични импликации от най-добрите ни физични теории. Тук проблемът е особено тежък, тъй като самите Лейдиман и Рос приемат, че метафизиката се подопределя от физиката и няма безспорен път от втората към първата. Още повече, че физиката не е теоретично единна, тъй като квантовата механика и общата теория на относителността са несъвместими. Трето, ако метафизиката отива отвъд физиката в своите изводи, дали тя изобщо е оправдана? В тази връзка Б. Моллов формулира следната дилема: ако метафизиката остава в границите на физиката, тя е излишна; а ако

отива отвъд тях, тя е ненадеждна с оглед на натуралисткото схващане за познанието (срв. стр. 147). Като представя и анализира дискусиите върху проекта за натуралистка метафизика, Б. Моллов стига по-скоро да скептицизъм относно него и по-конкретно претенцията, че натурализираната метафизика е единствено възможната продуктивна форма на метафизика днес.

Петта глава дискутира съвременните алтернативи на натуралисткия проект, представени в сборника *Metametaphysics. New Essays on the Foundations of Ontology* (2009). Мнозинството от авторите изхождат от схващането, наречено от Катрин Уилсън догма на метаметафизичната методология, че най-добрият подход към метаметафизични въпроси е да се обръща внимание на семантиката на екзистенциалния квантор (вж. стр. 212). Оттук и заглавието на работата на Б. Моллов. Немалка част от тези, които следват тази догма, са скептици или дефлационисти по отношение на способността на метафизиката да постигне същинско знание за света. Тъкмо тях критикува Уилсън и, ако не греша, Б. Моллов приема аргументите ѝ. Оптимистичният лагер е поразноцветен. Следващите Куайн са склонни да отдават централно значение на семантичния подход, например Тед Сайдър. Но този подход се отхвърля като непродуктивен от поддръжниците на хиперинтензионалната метафизика и в частност на нео-аристотелианската метафизика – например от Файн, Шейфър и Тахко. Б. Моллов анализира по-отблизо нео-аристотелианската визия на Тахко, представена в статия в сборника *Contemporary Aristotelian Metaphysics* (2012) и я намира за недобре мотивирана и защитена. В последна сметка посланието на изследването е оптимизъм относно бъдещето на метафизиката, но дефлационизъм относно метаметафизиката.

Ако монографията за метафизиката е сред малкото обширни изследвания по темата, то монографията за обратата към истори(ографи)ята в аналитичната философия е първото по рода си изследване изобщо. Тезата на привържениците на този обрат е, че аналитичната философия е преобладаващо анти-исторична по дух и това по-скоро затормозява, отколкото подпомага по-нататъшното ѝ развитие. Затова е необходимо тя да се обърне към своето минало, да разбере по-добре своите корени и ограничения и да открие така нови стимули и възможности за философско изследване. Монографията ни

запознава с разгорещените дебати около интерпретацията на Фреге, в които са въввлечени фигури като Дамет, Шлуга, Хакър и Бейкър, и постепенно очертава аргументите на подкрепящите обрата към историята. Внимателният им анализ обаче води Б. Моллов до скептицизъм относно основанията да се говори за такъв обрат. Първо, той аргументира, че тезата за анти-историческия характер на аналитичната философия не е вярна. Нейните представители често формулират и разгръщат своите позиции в (задочен) диалог с основателите на аналитичното движение, които пък коментират и се разграничават от други традиции, например тази на немския идеализъм. Второ, привържениците на историческия обрат са склонни да възприемат проблематично силен реализъм относно разбирането на философията от миналото и не отчитат достатъчно конструктивната страна на интерпретативната дейност. Често най-плодотворните интерпретации на парадигматични текстове са тези, които изглеждат насилствени: например Хайдегеровата интерпретация на Кант или интерпретацията на Крипке на Витгенщайн. Трето, няма достатъчно основания да се мисли, че истори(ографи)ята на философията е необходимо или достатъчно условие за успешна рефлексия върху предпоставките на теоретичното философстване, в частност на аналитичното такова. А и подобни основания не биха могли да бъдат чисто исторически, те самите биха изисквали теоретична мета-рефлексия за своето установяване. Крайният извод е, че исторически обрат в аналитичната философия няма и че подобен обрат не може да постигне целите, с които се свързва. Същевременно обаче не се отрича положителната роля, която исторически ориентираната рефлексия върху основанията на съвременната философска практика може да има за повишаване на самосъзнанието ѝ и нейното продуктивно развитие в бъдеще. Разширяването на историческите хоризонти на философстването може да е здравословна реакция срещу някои схоластични тенденции, еднозначно привилегироващи статиите в топ списанията от последното десетилетие, които трупат точки за авторите им с коментари върху идеите на последните нашумели имена, много от които вероятно скоро ще бъдат забравени. Такава реакция наблюдаваме при Макдауъл и Брандъм, които развиват идеите си в диалог с концепциите на Кант и Хегел, дори и с тези на Хайдегер и Гадамер.

Същото важи и за нео-аристотелианците в етиката и метафизиката или пък за логик от ранга Г. Прийт, който подкрепя своите диалетеически възгледи с анализи на мислители от гръцката античност и източната философия.

Благовест Моллов е много добър преподавател и високо уважаван колега. Води полезни спецкурсове, редовно участва в научни конференции, създател е на важни антологии с текстове, чудесен преводач е. Цялостният му принос към усвояването у нас на постиженията на англо-американската философска и историографска традиции, в частност на аналитичната философия, е силно впечатляващ.

Заключение: Цялостната изследователска, преподавателска и преводаческа работа на доц. Благовест Моллов категорично показва, че той напълно заслужава да бъде избран за професор по 3.3. Политически науки (Европеистика – Странознание на Великобритания на английски език) в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Убедено препоръчвам на колегите от научното жури единодушно да подкрепят неговата кандидатура.

София, 07.10.2018

проф. д.ф.н. Александър Кънев